Hassaniija keel

See artikkel ootab keeletoimetamist.
Kui oskad, siis palun aita artiklit keeleliselt parandada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Hassaniija_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

Hassaniija keel on araabia keele murre, mis on Mauritaania araabiakeelsete elanike, enamasti beduiinide emakeel.

Hassaniija keelt kasutatakse harva *lingua franca*'na. Kirjakeelena kasutatakse araabia kirjakeelt või mõnd võõrkeelt, näiteks prantsuse keelt. Peale Mauritaania räägitakse hassaniija keelt veel Nigeris, Alžeerias, Liibüas, Marokos, Senegalis, Malis ja Lääne-Saharas.[1]

Hassaniija keel	
Kõneldakse	Mauritaania Nigeeria Alžeeria Liibüa Maroko Senegal Mali Lääne-Sahara
Kokku kõnelejaid	3 278 190 [1]
Keelesugulus	Afroaasia keelkond [2]
Keelekoodid	
ISO 639-3	mey

Hassaniija keele levikuala

Sisukord

Kirjaviis

Hassaniija tähestik ladina kirjaviisis:

a e i u aa ii uu b t th j h kh d f dh r z s sh s d t dh gh v q g k l m n h w y

Peale ladina kirja on kasutusel ka araabia kiri.[1]

Sõnavara

Asesõnad

Isikulisi asesõnu on hassaniija keeles kümme:

		Ainsus	Mitmus	
mina		*ānä*	*(ə)hnä*, *nəhnä*	
sina	naissoost	*(ə)nti*, *(ə)ntiyyä*	*(ə)ntūmāti*	
	meessoost	*(ə)ntä*	*(ə)ntūmä*	
tema	naissoost	*hiyyä*, *hiyä*	*hūmāti*	
	meessoost	*huwwa*, *hūwä*	*hūmä*	

Arvsõnad

Näiteid hassaniija keele arvsõnadest: [3]

Üks	*waahid*
Kaks	*ethneyn*
Kolm	*ethlaathe*
Neli	*arb ᶜa*
Viis	*khamse*
Kuus	*sitte*
Seitse	*iseb ᶜa*
Kaheksa	*ethmaanye*
Üheksa	*tis ᶜa*
Kümme	*ᶜashra*

Keele struktuur

Afroaasia keelkonnale omaselt kasutatakse **VSO** sõnajärge. Hassaniija keeles esineb kaks **dialekti**, mille põhilised erinevused on foneetilised e häälikulised.

Fonoloogia

Tavaliselt langeb rõhk sõna viimasele silbile. Hassaniija keeles on esindatud kõik klassikalise araabia keele foneemid. Keeles on **33** konsonanti, mis omakorda jagunevad **rõhulisteks** ja **mitte rõhulisteks**. Täishäälikud jagunevad lühikesteks ja pikkadeks. Pikad vokaalid on samad, mis araabia keeles **(a, i, u)**, ning lühikesi vokaale on vaid üks rohkem **(a, i, u, ə)**. [4]

Vokaalid [5]

Pikad	Lühikesed avatud silbid	Suletud silbid
/ī/	/i/	/ə/
/ū/	/u/	
/ā/	/a/	/a/

Konsonandid [5]

		velariseering	labiaalne	alveolaarne	prepalataalne	Postpalataalne	velaarne	farüngaalne	larüngaalne	
klusiilid		–	b	d	dY	g				
	Helilised	+	b	d						
	helitud	–		t			q			
frikatiivid		–	v	z	ž		g	h	h	
	helilised	+	(y)	z						
	helitud	+		s						
	nasaalne	–	m	n	n(y)					
	nasaalne	+	m	(n)						
	lateraalne			l						
	tremulant			r						
	poolvokaal		w		y					

Diftongid

Neli põhilist diftongi hassaniija keeles on /ay/, /aw/, /iy/ ja /uw/. [5]

Morfosüntaks

Tulevik

Tulevikku väljendatakse muutumatu partikli ***lāhi*** abil (***lāhi*** *ngīs nwākšōṭ əš-šhaṛ əd-dāxəl* – Ma lähen järgmisena Nouakchotti).[5]

Eitus

Eitust väljendatakse fraasi ***mā*** abil, kui ka fraasil ***lā*** on kindlad kasutusalad: keelud, pärast silpe ***wə*** või ***u***, halva soovi väljendamiseks (***lā*** *təbki*! 'ära nuta!') (***mā-ni*** *xāyəv* 'ma ei karda').[5]

Sugu

Naissoo tunnus hassaniija keeles on sõna lõpus olev morfeem **-a(t)**. [5]

Dialektid

Hassaniija kaks dialekti on **Nemadi** ja **Imraugen**. Nemadi dialekti räägitakse Ida-Mauritaanias, kus kõnelejateks on väikesearvulised hõimud. Neil on eri morfeemid sõnade *koer*, *küttimine* ja *hobune* jaoks.[1] Imraugeni dialekti räägivad paarsada kalastusega tegelevat hõimu. Imraugeni keele noorem põlvkond räägib aina enam puhast hassaniija keelt. [6]

Keelenäited

Tere Hommikust! – Ish haal is-sbaah[7]

Kust Sa pärit oled? – Nte min mneyn?[7]

Näeme homme! – lle is-subh[7]

Kuhu Sa lähed? – Nte ish gaayes? [7]

Hassaniija keeles on võimalik kuulata ka piiblilugusid[8].

Viited

1. Language of Mauritania (http://www.ethnologue.com/language/mey) Ethnologue (kasutatud september 2013)
2. [1] (https://et.wikipedia.org/wiki/Afroaasia_keeled) Afroaasia keeled
3. [http://www.martindalecenter.com/Language_3_Arabic.html/prs Martindale´s Language and Translation Center]Kasutatud oktoober 2013

4. Hassaniya Arabic (https://en.wikipedia.org/wiki/Hassaniya_Arabic/prs) Kasutatud oktoober 2013
5. Hassaniyya (http://hal.inria.fr/docs/00/56/38/53/PDF/CTC_EALL_Hassaniyya.pdf/prs) Kasutatud oktoober 2013
6. Imraugen dialect/prs Imraugen dialect (https://en.wikipedia.org/wiki/Imraguen_dialect) Kasutatud oktoober 2013
7. Hassaniyya lessons (http://files.peacecorps.gov/multimedia/audio/languagelessons/mauritania/MR_Hassaniya_Language_Lessons.pdf/prs) Kasutatud oktoober 2013
8. http://m.globalrecordings.net/fr/language/1869
